

WESTINDISCHE BUURT IN TRANSITIE

OP WEG NAAR EEN DUURZAME EN TOEKOMSTBESTENDIGE BUURT

BEELD- EN INSPIRATIEBOEK 20 JULI 2017

atelier **GROENBLAUW**

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	03
WESTINDISCHE BUURT: EEN URBAN GREEN NEIGHBOURHOOD	05
VIJF THEMA'S	15
CONCLUSIES & VERVOLG	35
COLOFON	39

INLEIDING

BEWONERS NEMEN INITIATIEF

Dit inspiratieboek is het resultaat van een proces geïnitieerd door een aantal bewoners van de Westindische buurt in Amsterdam. Zij willen hun buurt integraal, duurzaam en klimaatbestendig inrichten. Er is aandacht voor onderwerpen zoals regenwateroverlast, hitte, gezondheid, energietransitie, groen-zelfbeheer, versterken sociale bindingen, etc. Deze aandachtspunten zullen meegenomen worden in een integrale visie voor de wijk. De bewoners zien dit als een proeftuin die niet alleen voor de stad Amsterdam waardevol kan zijn maar ook voor andere steden. Er is uitvoerig contact met de gemeente via Thea Kroes, gebiedsmakelaar en Anita Schothans, gebiedscoördinator van de Baarsjes werkzaam voor stadsdeel West.

Het initiatief van de bewoners sluit aan bij het beleid en de doelstellingen van de gemeente Amsterdam. De gemeente Amsterdam heeft als doel om in samenwerking met bewoners en lokale bedrijven Amsterdam klimaatbestendig in te richten met behulp van bijvoorbeeld de netwerkaanpak van Rainproof. Daarnaast wordt aan het vergroenen en het versterken van de biodiversiteit binnen het stedelijke weefsel gewerkt. In het coalitieakkoord 'Amsterdam is van iedereen' is afgesproken dat de gemeente Amsterdam door het sterk vergroenen van de openbare ruimte de stad aantrekkelijker maakt om in te wonen, werken en verblijven. Ook zijn er ambities op het gebied van het circulair inrichten van de stad.

De bewonersgroep heeft atelier GROENBLAUW benaderd om hen te ondersteunen bij het ontwikkelen van ideeën voor het versterken van de groenblauwe structuren in hun buurt, voor een beter leefkwaliteit, voor een betere sponswerking, om hittestress te beperken, voorrang te geven aan duurzame mobiliteit, ontmoetings- en speelmogelijkheden te creëren en mogelijkheden voor duurzame energieproductie te onderzoeken.

GROEN EN BLAUW VOOR EEN AANTREKKELIJKE, GEZONDE EN DUURZAME BUURT

Meer dan de helft van de wereldbevolking leeft in steden. Steden zijn grootverbruikers van water, grondstoffen en voedsel, en ze produceren enorme hoeveelheden afval, vervuilde lucht en CO2. Steden produceren een groot deel van alle broeikasgassen. Deze broeikasgassen zijn de hoofdoorzaak van klimaatverandering. Diezelfde steden worden op hun beurt geconfronteerd met de gevolgen van klimaatverandering: weersextremen met bijvoorbeeld wateroverlast, watertekorten en hittestress.

VAN PROBLEEM NAAR OPLOSSING

Steden zijn gelukkig ook broedplaatsen voor nieuwe ontwikkelingen. Er zijn volop nieuwe maatschappelijke initiatieven op sociaal, economisch en ecologisch vlak, die een bijdrage leveren aan een minder klimaatbelastende, gezonde en aantrekkelijke stad. Voorbeelden hiervan zijn stadslandbouw, energiecoöperaties, energie- en grondstoffabrieken van waterschappen, deelauto's en bewegingen voor de vergroening van de stad.

NIET ALLEEN TECHNIEK

De steden in de 21ste eeuw staan voor enorme uitdagingen. We zullen ze met betrekking tot het gebruik van grondstoffen en energie efficiënter moeten inrichten. We moeten manieren vinden om ze aan te passen aan klimaatverandering en we moeten de steden - ondanks de effecten van klimaatverandering - aantrekkelijk en gezond zien te houden. Deze transformatie is niet puur technisch. Daarvoor zijn de inzet en creativiteit nodig van de mensen die in de stad wonen en werken en van mensen die met stedelijke ontwikkeling bezig zijn. Daarbij is een nieuwe vorm van samenwerking nodig tussen uiteenlopende partijen als waterschappen, gemeenten, bedrijven, coöperaties en burgers. Want alleen gezamenlijk kunnen we de transformatie laten slagen. Dit vraagt nieuwe vormen van organiseren en besturen.

SYNERGIEËN EN DE WAARDE VAN GROENBLAUWE NETWERKEN IN DE STAD

Groenblauwe netwerken kunnen dienen als drager van verschillende functies: waterberging en -zuivering, stedelijke longen, stadskoeling, productie van biomassa, natuurontwikkeling, voedselproductie, recreatie en aantrekkelijke, veilige routes voor langzaam verkeer. Daarnaast kan de stedelijke afvalwaterketen - als onderdeel van

de grijze structuur - een producent zijn van energie, warmte en grondstoffen en een onderdeel van de circulaire stad.

Juist op wijkniveau komen groenblauwe netwerken de wijkbewoners ten goede. Groene daken, wadi's, parken, gemeenschappelijke moestuinen en natuurspeelplaatsen zijn allemaal onderdeel van de circulaire stad. Ze maken de wijk gezonder, aantrekkelijker en klimaatbestendig. Mensen die in een groene omgeving wonen, zijn over het algemeen minder gestrest. Kinderen kunnen buiten spelen, wat kan zorgen voor minder overgewicht.

KLIMAATADAPTATIE

Op de schaal van een wijk en de straat zijn er veel aanknopingspunten voor een klimaatbestendiger aanpak. Het uitgangspunt hierbij is het lokaal vasthouden van regenwater. Dit kan door minder verharderen, het aanleggen van groene daken, infiltreren van water en het realiseren van waterberging in de wijk. Daarnaast kan regenwater gebufferd worden en worden gebruikt voor bijvoorbeeld de toiletspoeling.

VERZACHTEN VAN HITTE

Wijken met veel groen of oppervlaktewater zijn op hete dagen tot 10 graden koeler dan zeer versteende stadsgebieden. Bomen hebben een positief effect op het microklimaat door de schaduw en de geringere opwarming van het aardoppervlak onder de bomen. Alle vormen van groen- en wateroppervlakken hebben een koelend vermogen door verdamping.

VERBETEREN BIODIVERSITEIT

De stad biedt in tegenstelling tot het algemene denkbeeld mogelijkheden voor veel soorten flora en fauna. Dit kan nog verbeterd worden door de uitbouw van groenblauwe netwerken en het optimaliseren van het gebruik van oppervlakken van de stad als ondergrond voor vegetatie zoals daken en gevels.

OP NAAR EEN KLIMAATACTIEVE STAD

HOE STEDELIJK WATER KAN BIJDRAGEN AAN EEN CIRCULAIRE STAD

1 LOKALE EN DUURZAME ENERGIEPRODUCTIE

BODEM- EN OMGEVINGSWARMTE

Deze warmte gebruiken voor het koelen en verwarmen van gebouwen

WARMTE UIT OPPERVLAKTEWATER

gebruiken voor de koeling en/of verwarming van gebouwen.

RESTWARMTE

Restwarmte industrie gebruiken voor verwarmen van woningen en gebouwen

ZONNEPANELEN

Opwekken van duurzame energie op ongebruikte oppervlakten als daken

3 HUIS EN TUIN DUURZAAM

MOESTUIN

Minder CO₂-uitstoot en verpakkingen, hergebruik organisch afval en gedeeltelijke zelfvoorziening

ORGANISCH AFVAL

Organisch afval composteren en hergebruiken in eigen (moes)tuin

2 LOKAAL (TERUG)WINNEN EN HERGEBRUIKEN VAN STOFFEN

GRONDSTOFFEN UIT AFVALWATER

Terugwinnen van fosfaat, stikstof en cellulose uit afvalwater

AFVALKRINGLOPEN SLUITEN

Composteren en hergebruiken van organisch afval

WARMTE & ENERGIE

Warmte en energie winnen door vergisting van organisch materiaal uit afvalwater

4 ZELFVOORZIENING DOOR STADSLANDBOUW EN MOESTUIN

STADSLANDBOUW

Gebruik van de in de energie- en grondstoffenfabriek lokaal teruggewonnen meststoffen voor stadslandbouw.

PARTICIPATIE BUURTBEWONERS

Buurtbewoners zorgen voor onderhoud buurtgroen.

5 GROENBLAUWE ADERS DOOR DE STAD

MINDER FIJNSTOF

Meer groen zorgt voor reductie van fijnstof in de lucht

MINDER WATEROVERLAST

Minder verharding en meer ruimte voor oppervlaktewater zorgt voor meer mogelijkheden voor het tijdelijk vasthouden en bergen van water.

MEER BIODIVERSITEIT

Het verbinden van stedelijk groen en blauw zorgt voor meer planten en dieren.

HOGERE WOON- EN LEEFKWALITEIT

Meer blauw en groen betekent een hogere leefkwaliteit, een gezondere woonomgeving en minder hittestress

VOORRANG VOOR FIETSERS EN VOETGANGERS

Groenblauwe structuren gebruiken als langzaam-verkeerroutes en recreatie

6 HEMELWATER AFKOPPELEN VAN HET RIOOL

ONTSTENEN

Onttegenen en vergroenen van de tuin draagt bij aan waterberging en ontlast daarmee het riool. Dit betekent minder water op straat.

REGENWATERGEBRUIK

Regenwater kan worden opgevangen en gebruikt voor spoelwater, de wasmachine en de tuin.

VOEDSELPRODUCTIE

In veel wereldsteden is voedselproductie in de stad nog een realiteit, maar ook in onze westerse steden is het weer een nieuwe trend zoals stadslandbouw, stadstuinieren, guerilla-gardening en boerenmarkten laten zien.

Moestuinen en stadstuinen in een wijk leveren weliswaar maar een klein deel van het voedsel voor de wijk, maar brengen ons wel weer in contact met de voedselproductie en daarmee bewustwording. Bijkomstig voordeel is dat de transportwegen kort zijn. Daarnaast zijn stads- en moestuinen sociale ontmoetingsplaatsen.

VERBETEREN LUCHTKWALITEIT

Groen kan niet de volledige luchtvervuiling compenseren die door de menselijke activiteiten is veroorzaakt en zal nooit het aanpakken van de vervuilingbron kunnen vervangen. Wel is het zo dat groen en stadsbomen CO2 en zwaveldioxide kunnen opnemen en fijnstof kunnen binden en aan een zekere verbetering kunnen bijdragen.

ENERGIEPRODUCTIE UIT BIOMASSA EN WATER

Het groenafval en hout uit stedelijke groengebieden en productiebossen kan voor vergisting en dus energieproductie gebruikt worden. Afvalwater is een bron van warmte, biomassa en grondstoffen. Uit afvalwater kan warmte onttrokken worden dat kan worden hergebruikt. Ook uit oppervlaktewater kan warmte gewonnen worden.

TERUGWINNEN VAN GRONDSTOFFEN

Afval en afvalwater zullen steeds meer als grondstofleveranciers beschouwd worden. Zo kunnen fosfaat en stikstoffen, maar ook warmte en energie uit afvalwater gewonnen worden (riothermie).

BETERE LEEFKWALITEIT, HOGERE ECONOMISCHE WAARDE

Meer natuur in de stad in de vorm van groen en water reduceert gezondheidskosten en door extensief onderhoud en het betrekken van burgers kunnen beheerskosten beperkt worden. Meer natuur verhoogt de aantrekkelijkheid van de stad als vestigingsplaats voor bedrijven en geschoolde arbeiders. Huizen aan water of groengebieden hebben een hogere waarde vergeleken met vergelijkbare huizen die niet aan een groengebied of water liggen. Dit wordt weerspiegeld in de WOZ-waarde.

RECREATIE EN LANGZAAM-VERKEER

Groenblauwe netwerken zijn uitstekende dragers voor recreatievoorzieningen en een aantrekkelijke langzaam-verkeersinfrastructuur en kunnen het gebruik van de fiets bevorderen, wat energie bespaart en de uitstoot van CO2 reduceert.

RUIMTE VOOR PARTICIPATIE

Door mogelijkheden te bieden aan stadsbewoners om te participeren in het ontwerp, de aanleg en het onderhoud van groengebieden wordt er meer betrokkenheid gecreëerd. Dit kan leiden tot een versnelling van ontwerptrajecten waarop mogelijk bespaard kan worden, evenals op kosten voor aanleg en beheer.

Stadsbewoners kunnen actief bijdragen aan het klimaatbestendig maken van de stad door het vergroenen van hun tuinen en daken.

Groenblauwe netwerken
Handreiking voor bestaande stedelijke netwerken
Green-blue grids
Manual for existing urban networks

WESTINDISCHE BUURT: EEN URBAN GREEN NEIGHBOURHOOD

THE URBAN GREEN NEIGHBOURHOOD 2017-2025

Steeds meer bewoners in de Westindische buurt voelen de behoefte om te verduurzamen en bij te dragen aan de klimaatdoelstellingen die op macroniveau zijn gemaakt. De buurt kent vele groene, sociale en duurzame buurtinitiatieven (buurtkamer Corantijn, een Duurzame Straat, stadsmoestuinen, repaircafe's etc.). De buurt heeft een sociocratische buurtoverleg en maakt deel uit van de Vreedzame Wijk.

'Westindische buurt in transitie' is een groeiende groep actieve bewoners, waaronder sociale, creatieve en duurzame ondernemers. De bewonersgroep heeft het plan opgepakt om de wensen en behoeften die spelen onder bewoners in kaart te brengen en te vertalen naar mogelijkheden voor het ontwikkelen van een circulaire buurt. Groenblauwe netwerken zijn één van de natuurlijke dragers voor het sluiten van stedelijke kringlopen.

De wensen en verlangens van bewoners liggen bij vergroening, verbeteren luchtkwaliteit, recreatie, biodiversiteit, langzaam verkeer, energie en warmte opwekking. De belangrijkste wens is structurele verduurzaming en het opnieuw in gebruik nemen van de openbare ruimte.

EEN OVERZICHT VAN DE WESTINDISCHE BUURT

De Westindische buurt of Postjesbuurt is gelegen in de wijk De Baarsjes, in het Amsterdamse stadsdeel West. De buurt is een schiereiland en wordt begrensd door de Kostverlorenvaart (Baarsjesweg), de Postjeswetering (Postjeskade) en het Surinameplein. Bewoners geven de voorkeur aan de benaming Postjesbuurt. Het is ontleend aan de Postjeswetering (een gegraven watergang voor afwatering). Het was vroeger een belangrijke overslagplaats voor voedsel van de achtergelegen tuinderijen naar de stad. Het dankt haar naam aan de zogenaamde postjes, de vele bruggetjes en planken die over het water lagen voor het passeren van hooi- en kruitwagens.

Het oudste deel van de buurt (o.a. woningen aan de Hoofdweg) is onder verantwoordelijkheid van de gemeente Sloten tot stand gekomen. In 1921 werd het gebied door Amsterdam geannexeerd en ingepolderd. Het grootste deel van de buurt is gebouwd in de jaren twintig en dertig. Het kreeg de naam Westindische buurt, ontleend aan een aantal nieuwe straten die zijn vernoemd naar zogenaamde westindische koloniën in het Caraïbisch gebied (Suriname, Aruba, Bonaire, Curacao, Antillen etc.).

Het Surinameplein vormt de westelijke toegang tot de stad (A10) en is een belangrijk verkeersknooppunt. Belangrijke verkeersaders zijn het Surinameplein en de Hoofdweg met buslijn 15 en tramlijnen 1 en 17. [Wikipedia 2017]

Demografie

De Westindische buurt telt 3.595 woningen, die 6.785 bewoners huisvesten. Opvallend is dat 5.241 bewoners zich in de leeftijdscategorie 15-64 jaar bevinden. Dat maakt de Westindische buurt relatief jong. Slechts 8,5% van de bewoners is 65+ jaar en 1,3% van de bewoners is boven de 80 jaar oud.

Van het totaal aantal bewoners in de buurt is bijna de helft (51,2%) een zogenaamde *nieuwe stedeling*. Dit zijn personen die naar Amsterdam komen om te studeren en/of te werken. De nieuwe stedelingen (millennials, generatie Y) maken Amsterdam demografisch gezien een 'jonge stad'. Opvallend is dat in de Westindische buurt de leeftijdscategorie 23-39 het meest vertegenwoordigd is. De buurt telt veel alleenstaanden, 54,2%.

Binnen stadsdeel West (De Baarsjes) is de buurt welvarend. Het gemiddeld besteedbaar huishoudinkomen ligt op € 30.600 en is daarmee nagenoeg gelijk aan het Amsterdams

HUIDIG STRAATBEELD WESTINDISCHE BUURT

gemiddelde. Daarnaast scoort de Westindische buurt in de Baarsjes beduidend lager als het gaat om geregistreerde werkloosheid en mensen in de bijstand. Armoede en eenzaamheid is desniettemin een zorg bij ouderen in de Westindische buurt.

[Gebiedsanalyse 2015, Gemeente Amsterdam - CBS 2015, 1 maart 2017]

Huisvesting

Van het totale woningaanbod in de Westindische buurt is 27,4% koopwoningen. Sociale huurwoningen vertegenwoordigen 22% van het totaal. 56% van de huurwoningen zit onder de huurtoeslaggrens van € 665. Slechts 12,8% van de woningen heeft een grootte van meer dan 80m². De gemiddelde woonduur is 8,4 jaar. 30% van de bewoners is geneigd binnen twee jaar te verhuizen.

[Gebiedsanalyse 2015, Gemeente Amsterdam - CBS 2015, 1 maart 2017]

Ondernemersklimaat

In de Westindische buurt staan 784 ondernemingen ingeschreven. Hiervan staat 71,2% ingeschreven als ZZPer, dit is bovengemiddeld. De creatieve industrie is met 38,8% groter dan gemiddeld en daarmee oververtegenwoordigd in de buurt. Het aantal winkels bedraagt 1,8 winkel per 1.000 inwoners, dit is bijzonder laag. De stad Amsterdam telt 6,8 winkels per 1.000 inwoners en voor het gebied Oud-West/de Baarsjes is dat 8,1.

[Gebiedsanalyse 2015, Gemeente Amsterdam - CBS 2015, 1 maart 2017]

Leefbaarheid en Veiligheid

De bewoners van de Westindische buurt geven de eigen buurt als rapportcijfer een 7,7. De subjectieve veiligheidsindex in de buurt ligt op 79, terwijl de objectieve veiligheidsindex 21 punten lager ligt op 58. Dat maakt de buurt qua subjectieve veiligheid een gemiddeld buurt echter qua objectieve veiligheid een veilige buurt. De betrokkenheid van buurtbewoners wordt met een 6,4 gemiddeld gewaardeerd. Onveiligheidsgevoel; 31% van de bewoners voelt zich wel eens onveilig in de eigen buurt.

[Gebiedsanalyse 2015, Gemeente Amsterdam - CBS 2015, 1 maart 2017]

ONTWERPBIJEENKOMST + ENQUETE

Op 27 juni 2017 werd een ontwerpbijsamenkomst voor en door bewoners georganiseerd om de wensen, kansen en uitdagingen in de buurt in kaart te brengen en te bespreken. Dineke Huizenga lichtte namens -de bewonersgroep *Westindische Buurt in Transitie* (WIBIT) de aanpak toe en hoe de wijk een proeftuin (Urban Green Neighbourhood 2017-2025) zou kunnen worden. Vervolgens gaf Amar Sjaou En Wa - Windhorst van atelier GROENBLAUW een presentatie over het klimaatbestendig inrichten van steden met voorbeelden en maatregelen. Aansluitend werden er aan vijf tafels in een world-café-setting ideeën thematisch uitgewerkt

Aan de hand van een enquête onder bewoners is in kaart gebracht welke thema's er in de buurt spelen. De enquête werd gehouden tussen maart en juli 2017. Daarop zijn 101 reacties gekomen die te verdelen waren over vijf hoofdthema's met als prioriteit verbetering van de luchtkwaliteit:

- groen, water en klimaat
- stadslandbouw/moestuinen
- mobiliteit
- speeltuinen
- energieneutraal/ energie uit afvalwater

In het volgende hoofdstuk worden de thema's uitgewerkt en van advies voorzien met behulp van enkele inspirerende visualisaties van mogelijkheden.

RESULTATEN BEWONERSENQUETE

Wat bevalt u het beste aan de buurt?

Groen, rustig, aan het water, tussen Vondel- en Rembrandtpark en dichtbij het centrum.

Welk beeld roept een gezonde groene en leefbare woon- en leefomgeving bij u op?

- Behoeftte aan herinrichting van de openbare ruimte om deze (weer) toegankelijk te maken voor bewoners als ontmoetingsplaats. Hiervoor worden suggesties gedaan:
- Herinrichting groen en verkeerstromen (21%)
- Leefbaarheid en hygiëne (39%)
- Verbeteren buitenleven op straat met ontmoetingsplaatsen (40%)

Welke onderwerpen zou u het liefst bespreken tijdens een bewonersavond?

- Lucht-, water- en bodemkwaliteit van de buurt (29%)
- Energieneutraal wonen in de buurt (24%)
- Zonnepanelen voor huurders en vve's (19%)
- Hemelwater voor tuin en toilet (11%)
- Inkopen van voedsel bij de boer (17%)

Welke onderwerpen voor vergroening van de buurt spreken u het meeste aan?

- Aanleg moes-, dak- of geveltuinen (25%)
- Verandering beplanting groenvoorzieningen voor toename zuurstof (30%)
- Verandering beplanting groenvoorzieningen voor afname luchtverontreiniging

NIPPELSTRAAT
Wijk 10 - Rotterdam

www.klm.nl
020 260 24 66
CVS STICHTING A. BEHRENS

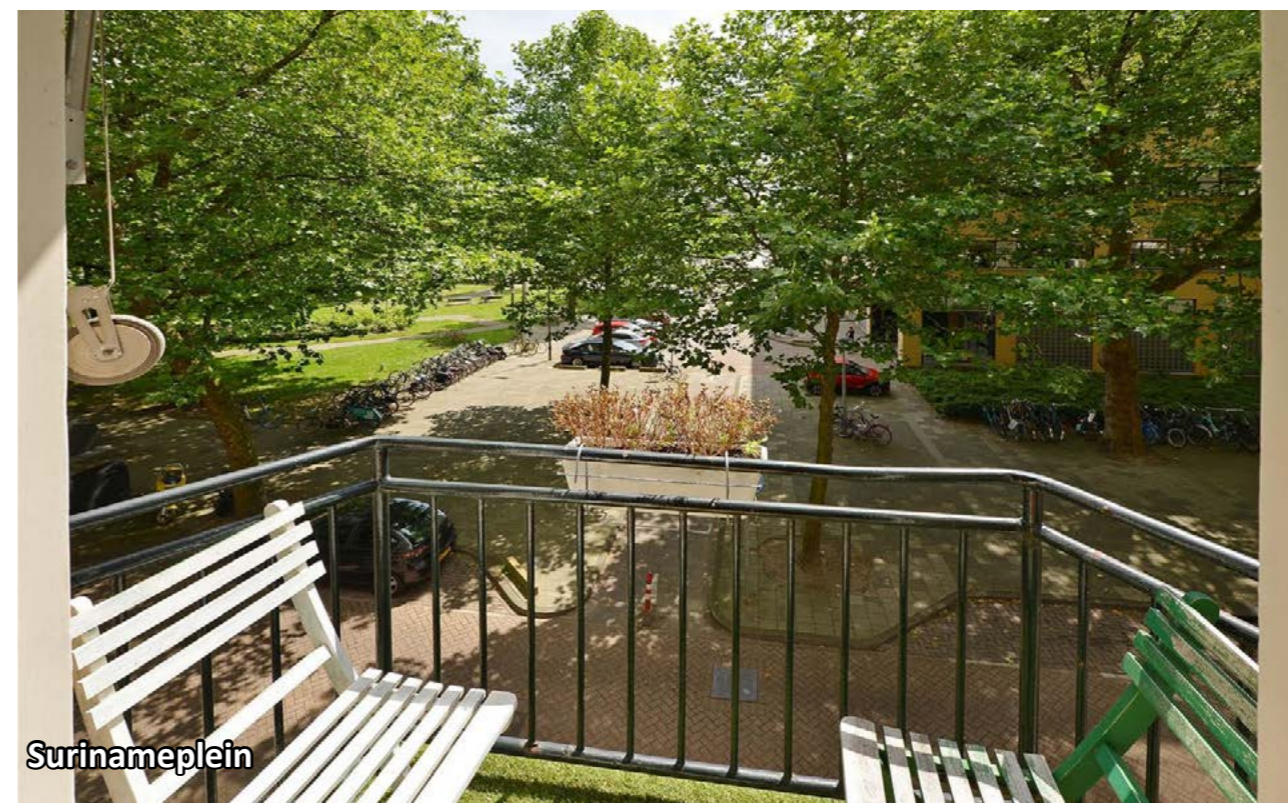
VIJF THEMA'S

GROENBLAUW, KLIMAAT

Recente onderzoeken tonen aan dat groene buurten een bijdrage leveren aan een betere gezondheid van de bewoners, meer buiten spelen en dus minder obesitas bij kinderen, een koelere wijk op hete dagen en een buffering van regenwater .

Hoewel de Westindische buurt een redelijk groene buurt is, is voor straten in de buurt met kleine aanpassingen een betere indeling en een beter gebruik van openbaar groen mogelijk.

- In het najaar van 2017 is Waternet van plan te starten met het vervangen van het riool in de Aruba- en Curaçaostraat. Dit is een gelegenheid om een voorbeeldproject te starten (samenwerking bewoners, gemeente en partners) die als blauwdruk kan dienen voor het verder gefaseerd herinrichten van de openbare ruimte .
- In de buurt zijn een klein aantal groene zelfbeheer projecten die leunen op particuliere initiatieven. Met een groot werkend bewonersaantal is veel animo voor recreëren en bewegen en relatief weinig animo voor zelfbeheer.
- Het groen in de straten is grotendeels aangelegd in de jaren '50 met sindsdien kleine, willekeurige aanpassingen. Er is veel waardering voor de oude beeldbepalende bomen. Het lage groen (heggen, struiken) wordt ervaren als saai, weinig bruikbaar en onhygienisch (zwerfvuil, ratten). Functionele aanpassing van het laaggroen (indeling en beplanting ten behoeve van het verbeteren van de luchtkwaliteit en de hygiëne) moedigt andere functies aan zoals het verblijven en recreëren.
- Met enkele consequente kleine aanpassingen kunnen langs de groenstroken (bijvoorbeeld in de Van Walbeeckstraat) mooie wandelroutes ontstaan waar het prettig verblijven is (met bankjes als rustplaats voor ouderen) en uitnodigen tot het bewegen naar pleinen of het Rembrandtpark. Door de straten meer volgens de principes van groenblauwe netwerken in te richten worden deze met elkaar verbonden, niet alleen in de buurt zelf maar ook naar buiten toe. Bijkomend voordeel van laaggroen aanpassingen is vergemakkelijking van onderhoud en verbetering van afwatering (afvoerputten) langs de straten (Waternet).
- Er is een aantal bewoners die zich beschikbaar heeft gesteld als straatambassadeur. Zij gaan in gesprek met hun burens over de ontwikkeling van een gezonde, groene en klimaatbestendige buurt.

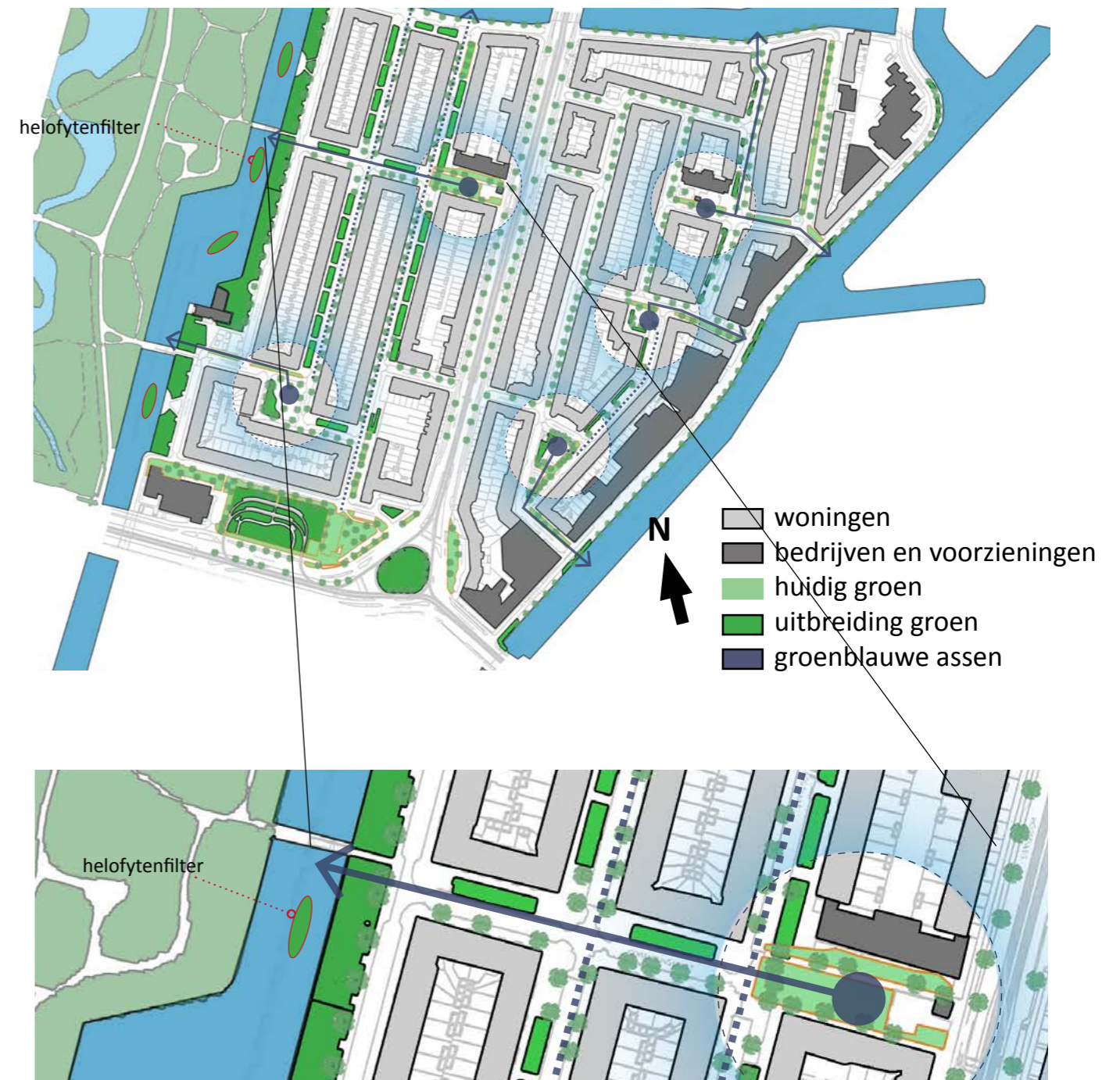

GROENBLAUWE NETWERKEN CREËREN

- De Postjeskade tegenover het Rembrandtpark is een gewilde picknickplaats voor buurtgenoten. De beeldbepalende Canadese populieren zijn gevaarlijk geworden wegens vallende takken en de omvang/leeftijd van de bomen. De toekomstplannen voor deze bomen zijn nog onbekend en staan voor het najaar van 2017 op de gemeentelijke agenda. Dit kan een aanleiding zijn om bewoners buurtbreed te betrekken bij het onderwerp.
- Bijkomend aandachtspunt bij een herinrichting van Surinameplein is het vergroenen voor klimaatbestendigheid, toegankelijkheid, aantrekkelijkheid en behoud van de beeldbepalende bomen en de beschermde Kaukasische vleugelnootboom, en voor zo zover mogelijk verbetering van de luchtkwaliteit

Voordelen van meer groen en een betere inrichting:

- verbeterde waterhuishouding (verbetering afwatering en waterberging in groen)
- vergroten sociale cohesie door realisatie van verblijfs-, rust- en speelplekken in de groenstrooken van de straat
- verandering laag groen naar functioneel groen brengt lichte verbetering van de luchtkwaliteit, vermindering van zwerfvuil en minder ongedierte
- beter leefklimaat, meer plezier en verhoogde de levensverwachting en gezondheid
- vergroting van beweegmogelijkheden in de buurt
- meer bio-diversiteit
- toegankelijkheid en behoud van voldoende trottoirs voor de woningen
- veiliger omgeving voor ouderen om te wandelen en kinderen om te spelen
- koeling door groene gevels en bomen en groenstrooken
- meer groen verbetert in beperkte mate de luchtkwaliteit

Uitsnede van groenblauwe verbinding van het schoolplein met de Postjeswetering via de Corantijnstraat

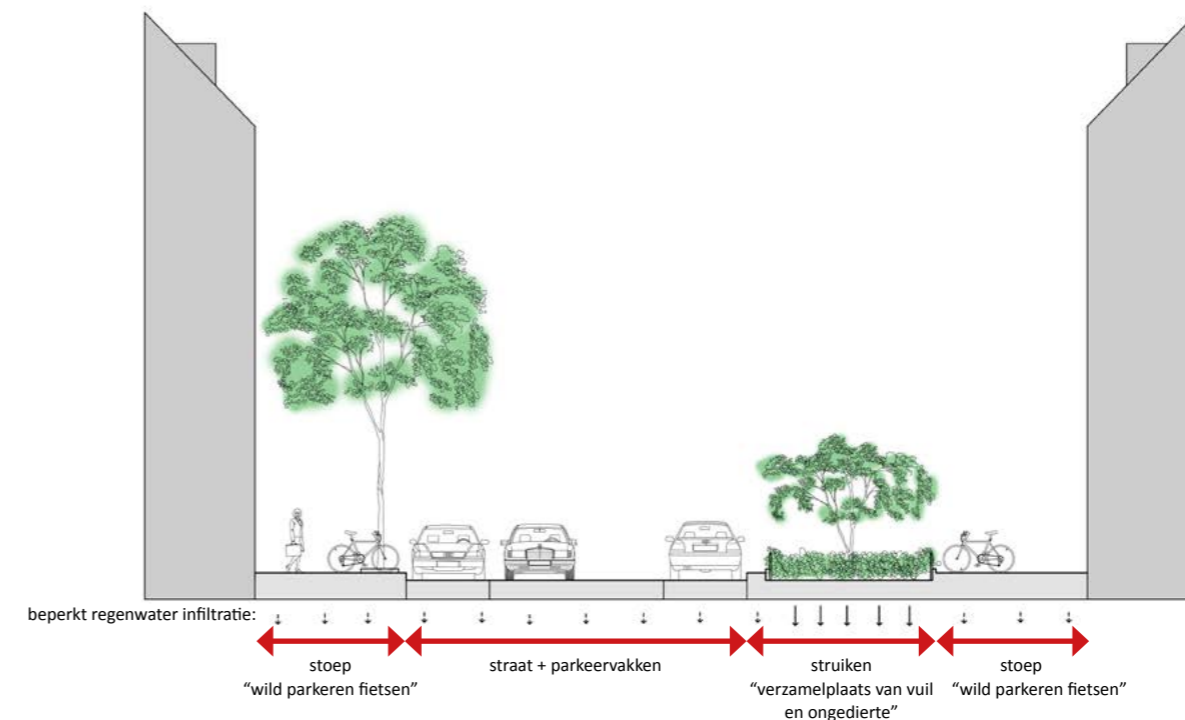
CORANTIJNSTRAAT: EEN VAN DE GROENE ASSEN VAN DE WESTINDISCHE BUURT

Een aantal bewoners heeft het idee om van de Corantijnstraat een autoluwe groene allee te maken waarbij een verbinding tot stand wordt gebracht tussen het plein voor de Corantijnschool en het Rembrandtpark. De straat vormt de groene ader voor het westelijke deel van de Westindische buurt. De ruimte in de straat kan beter gebruikt worden door bijvoorbeeld de volgende ideeën te verwezenlijken:

- behoud van bestaande bomen
- natuurlijke regenwater afvoer en infiltratie in stedelijke wadi's waardoor een groenblauwe strook gecreëerd wordt richting de Postjeswetering voor de berging en afvoer van regenwater
- maximaal vergroenen met inheemse planten die bijdragen aan een betere luchtkwaliteit en waterhuishouding
- creëren van een open karakter wat meer rust en een ervaring van harmonie geeft.
- vervangen van kijkgroen door gebruiksgroen voor verblijven, recreëren en spelen. Ontmoetingsplaatsen creëren
- eventueel autovrij maken van de Corantijnstraat: door verhoogde natuurlijke drempels (kinderkopjes) ter hoogte van de Curaçaostraat, Van Walbeekstraat en Postjeskade
- behoud van voldoende trottoirs voor de woningen
- groene gevels en geveltuintjes
- aantrekkelijke en consequent geplaatste fietsparkeerplekken/afvalbakken
- inrichten van openbaar groen zodat ongedierte en vuil geen kans krijgen

Streetviewfoto van bestaande inrichting Corantijnstraat.

Bestaande straatprofiel van de Corantijnstraat.

Voorbeeld straatprofiel toepasbaar voor o.a. Corantijstraat en Curacaostraat

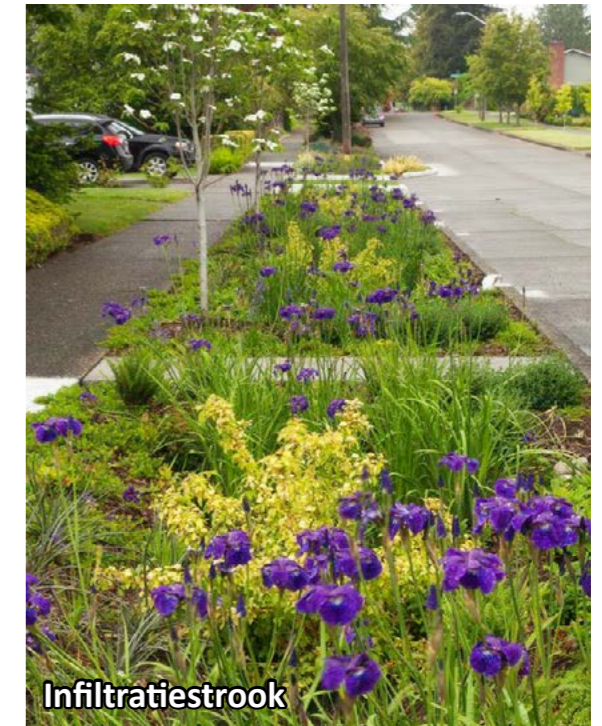
Geveltuintjes

Creatieve boomspiegels

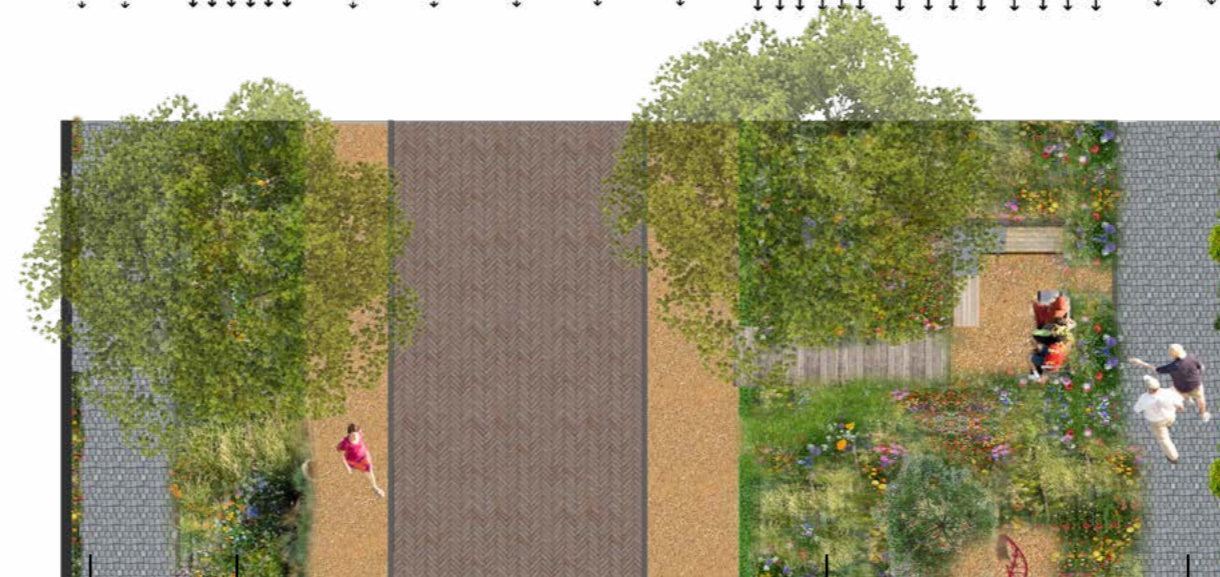
Infiltratiestrook

Infiltratiestrook

Ontmoetingsplek

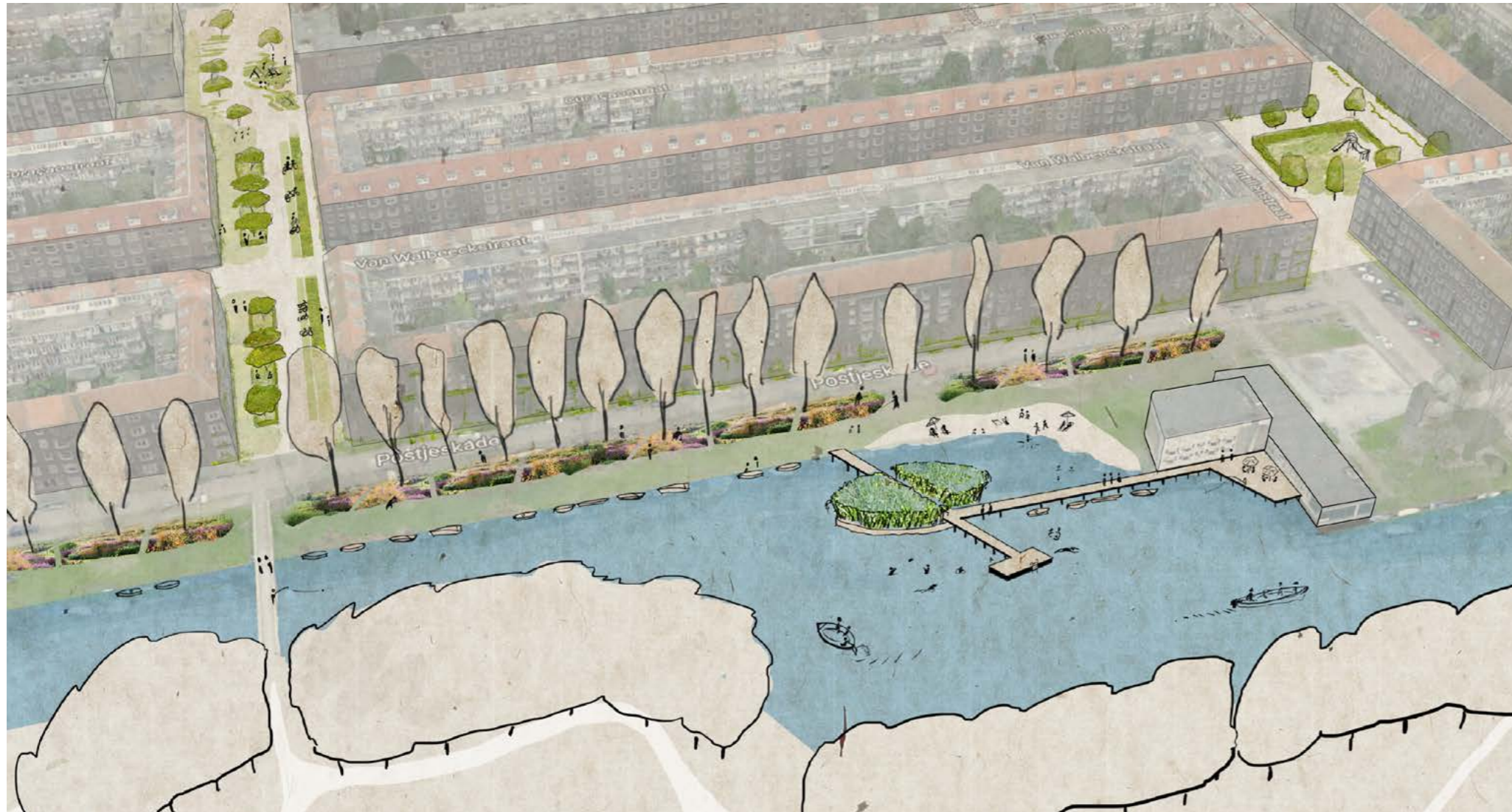

geveltuintjes en stoep infiltratiestrook fietsstraat met fietsparkeerplekken infiltratiestrook ontmoetings en verblijfsplekken geveltuintjes en stoep

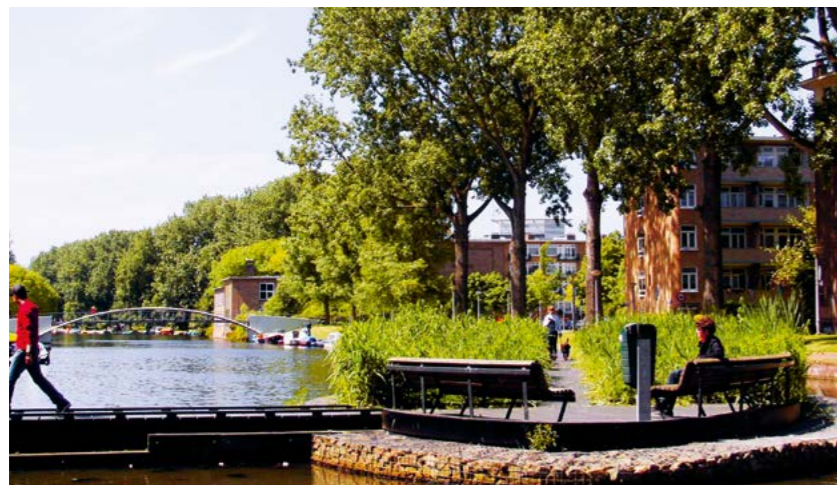

Ontmoetingsplek

VOORBEELDUITWERKINGEN POSTJESKADE CORANTIJNSTRAAT

Kruidenborder langs Postjeskade.

Helofytenfilter in de Erasmusgracht.

Natuurzwemmen met zwemstijger.

Strandje.

Impressie van de helofytenfilter in de Postjeswetering in combinatie met zwemvoorzieningen

Bij rioolvernieuwing kan het regenwater van de huizen en straten afgekoppeld worden en via stedelijke wadi's naar helofytenfilters in de Postjeswetering getransporteerd worden. Hier kan het gezuiverde water gebruikt worden voor een natuurswembad met strandje.

PRIVETUINEN VERGROENEN

De Westindische buurt is opgebouwd uit grotendeels gesloten woonblokken met privé tuinen en stenen schuren. Ook zijn er een paar blokken met garageboxen. Kavels in privaat eigendom zoals (voor)tuinen, daken, balkons en dakterrassen kunnen van groen worden voorzien. Een in het verleden opgezet geveltuinenproject kan nieuw leven worden ingeblazen. Vergroenen van privaat eigendom vraagt om stimuleringsbeleid, met lokale subsidies, voorbeeldprojecten en informatieverbreiding zoals beschikbaar op www.huisjeboompebeter.nl en www.rainproof.nl.

Mogelijkheden voor het vergroenen van binnengebieden en gevels zijn:

- geveltuintjes en groene gevels (voorbeeldproject)
- groene daken op geschakelde schuurtjes (voorbeeldproject)
- vergroenen en halfverharding aanbrengen op binnenterreinen met garageboxen
- tuinen en balkons vergroenen en klimaatbestendig maken (voorbeeldproject)

Binnentuinen

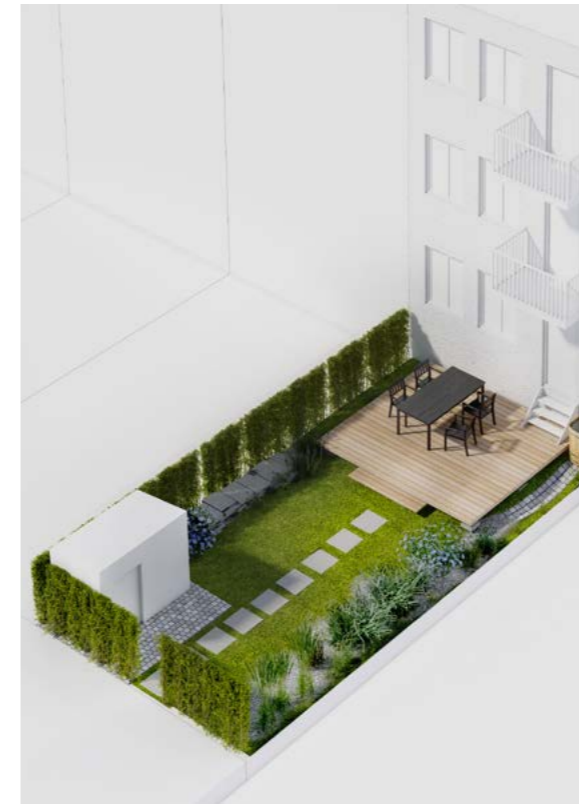
**Van een volledig betegelde tuin naar een
klimaatbestendige tuin in vier stappen.**

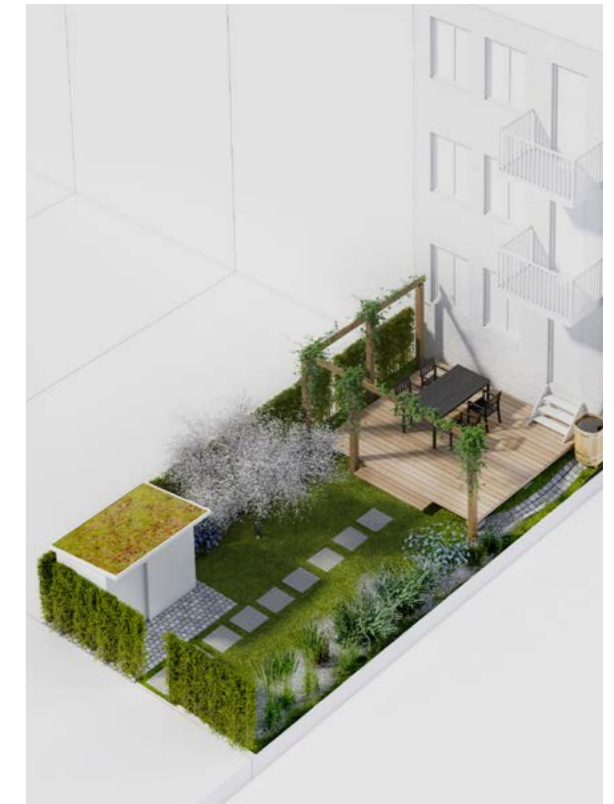
1. volledig verharde tuin.

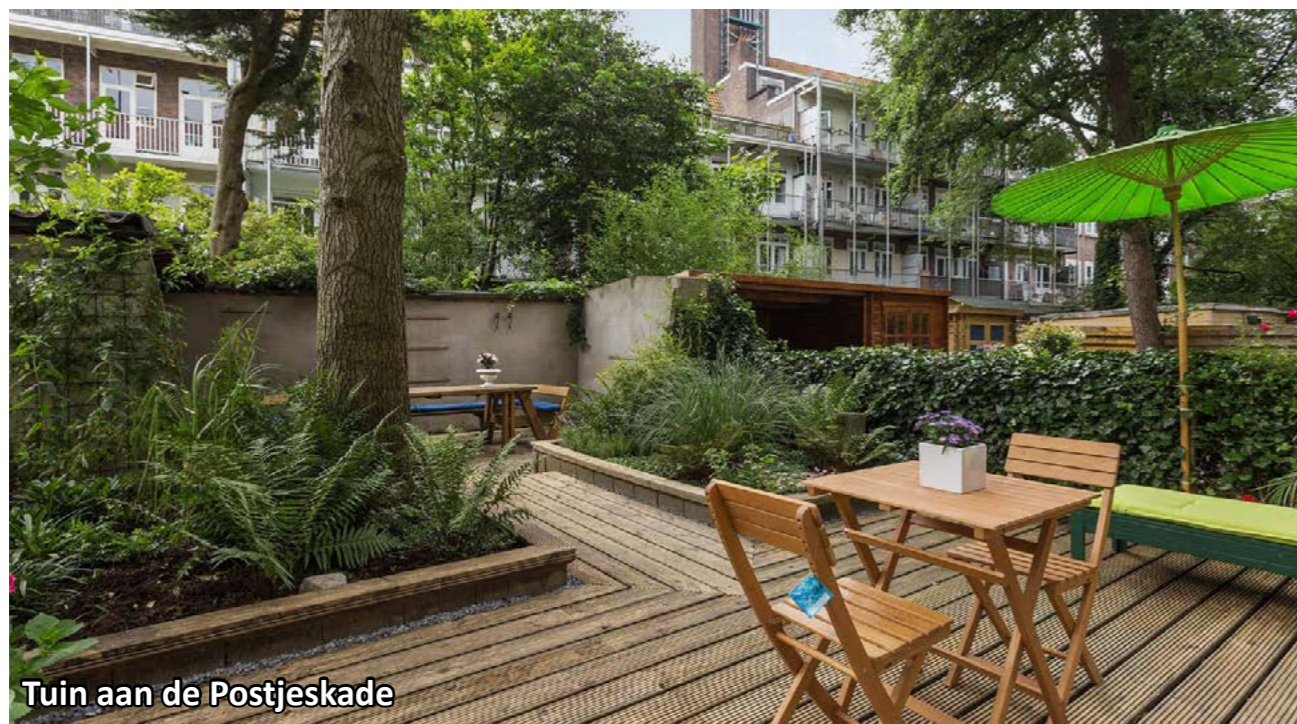
2. weghalen verharding.

3. regenwater afkoppelen.

schaduw toevoegen door natuurlijk zonwering.

Tuin aan de Postjeskade

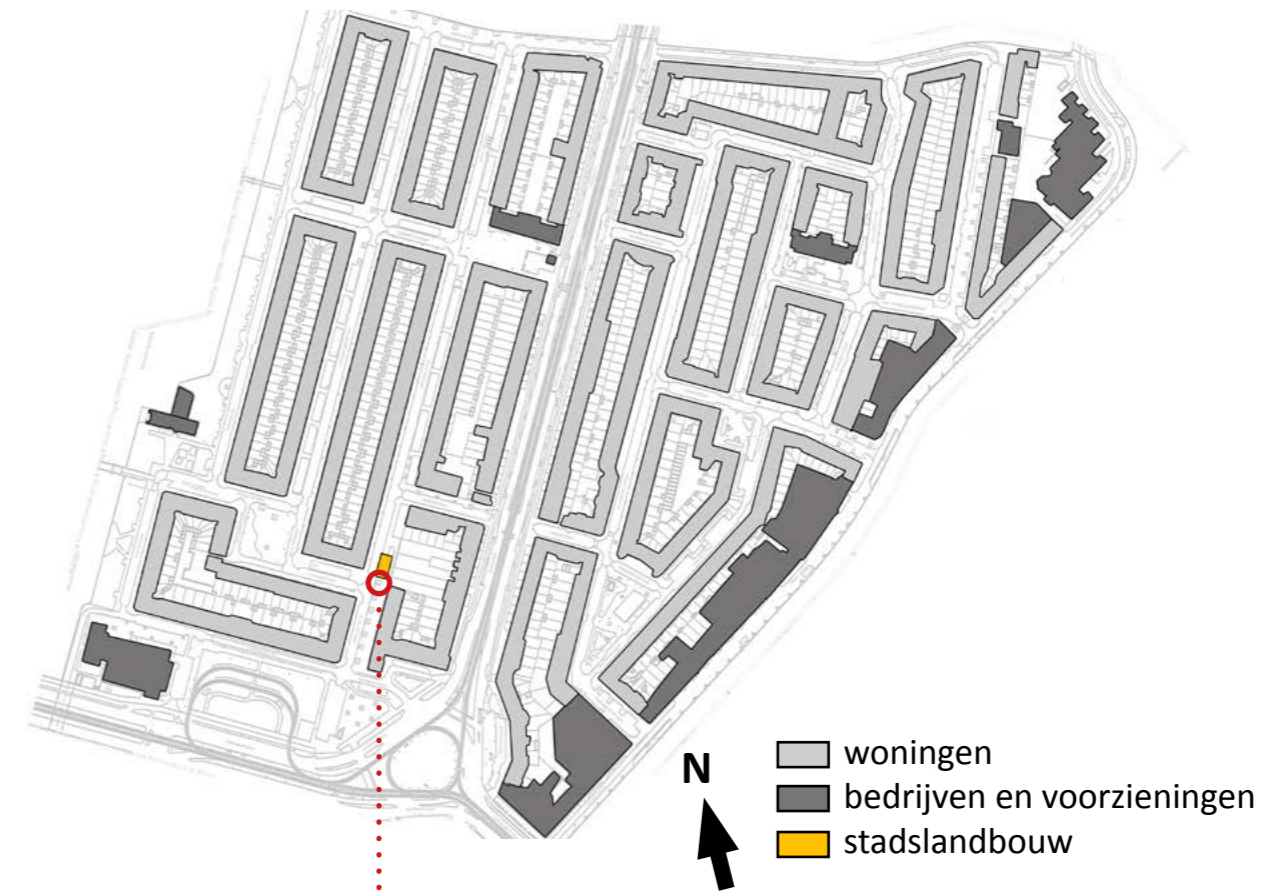
Tuin aan het Bonaireplein

STADSLANDBOUW

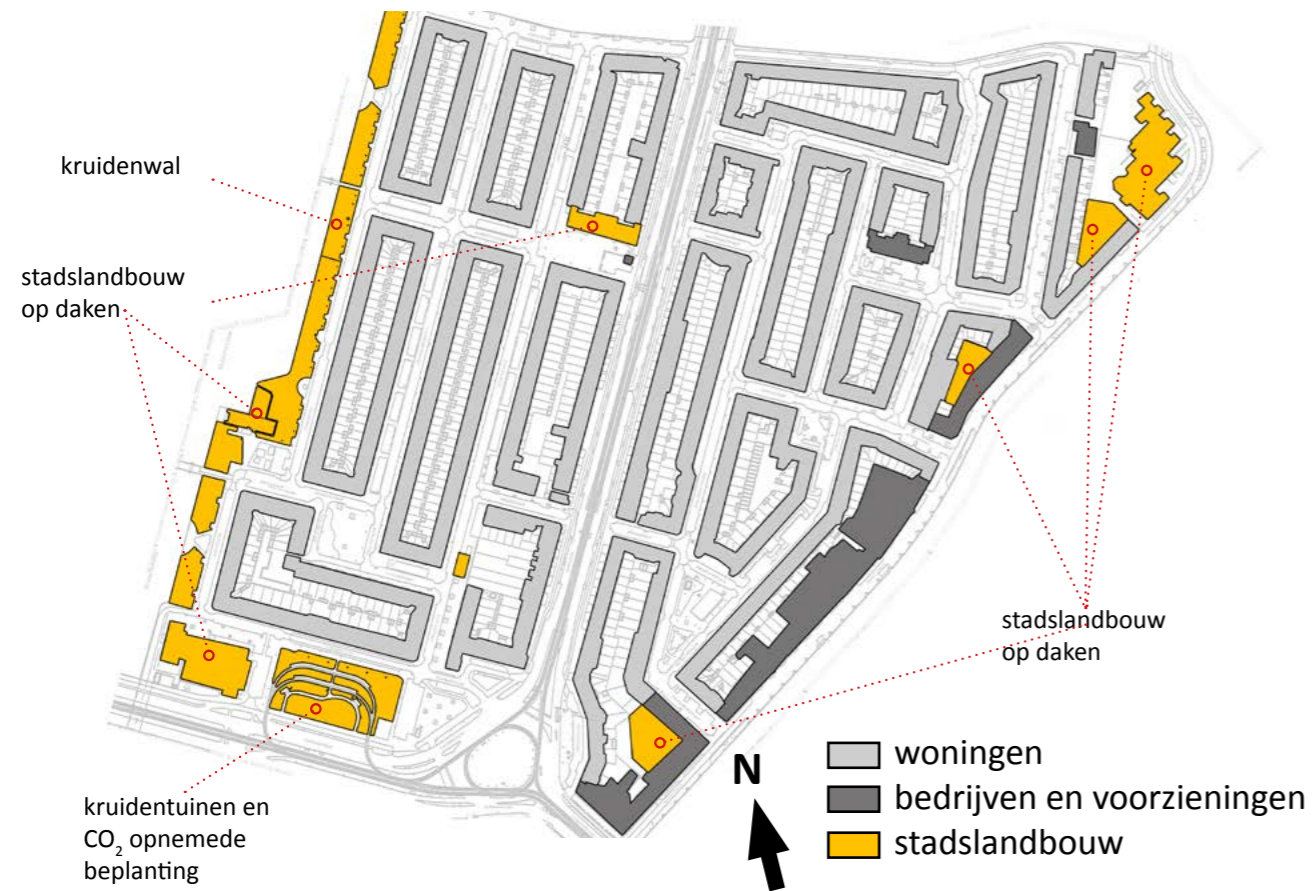
Stadslandbouw en stadstuinieren is de afgelopen jaren flink in de lift. Ook in de Westindische buurt is dit thema al jaren populair. Maar het enthousiasme hiervoor neemt af vanwege de luchtverontreiniging. Slechts een beperkt aantal groenten en vruchten blijkt geschikt voor consumptie. Daarnaast is er in de Westindische buurt niet veel ruimte voor stadstuinieren onder andere vanwege de hellende daken die hiervoor ongeschikt zijn.

- De afgelopen jaren zijn er 20 moestuinbakken aan de Curaçaostraat in gebruik genomen door omwonenden. Iedere twee jaar wordt er gewisseld van deelnemers. Geïnteresseerden kunnen zich opgeven in Buurtkamer Corantijn.
- Voor stadslandbouw is grootschalig oppervlak nodig die intensief wordt gebruikt om groente en fruit te laten groeien. Voor grootschalige stadslandbouw is geen ruimte in de buurt.
- De platte daken van openbare gebouwen, zoals het stadsdeelkantoor, buurtcentrum de Tulp en het voormalige politiebureau kunnen eventueel worden ingericht voor stadslandbouw. Dit kan variëren van het houden van bijen tot het plaatsen van moestuinbakken of een volledig dak voorzien van een laag met aarde om gewassen op te verbouwen. Hierbij dient onderzocht te worden of de luchtkwaliteit en/of de constructie van de daken dit toelaat. Daarnaast moet de toegankelijkheid tot de gebouwen geregeld worden.
- Een idee van een bewoner is om langs de Postjeskade langs het water wallen te plaatsen voorzien van kruidenplanten.
- Verticale tuinen in de vorm van balkontuinen, geveltuintjes en klimmende planten kunnen eveneens groenten en fruit leveren.

Huidige situatie stadslandbouw

Potentiële plekken voor stadslandbouw

MOBILITEIT

Rond mobiliteit zijn er veel uitdagingen. Het Surinameplein is een toegangsweg tot de stad (A10) en een belangrijk verkeersknooppunt met trams en een bus. Bij de gemeente ligt een plan om hier een parkeergarage te bouwen. Er is daarnaast veel verkeer in de buurt, zowel bevoorradingsverkeer (vrachtauto's en bestelbusjes) als particulier verkeer (auto's en fietsen).. Een oplossing zou kunnen zijn: een structurele aanpak voor het fietsparkeren, het centraal parkeren van auto's van bewoners, en een centrale laad en losplaats in de buurt.

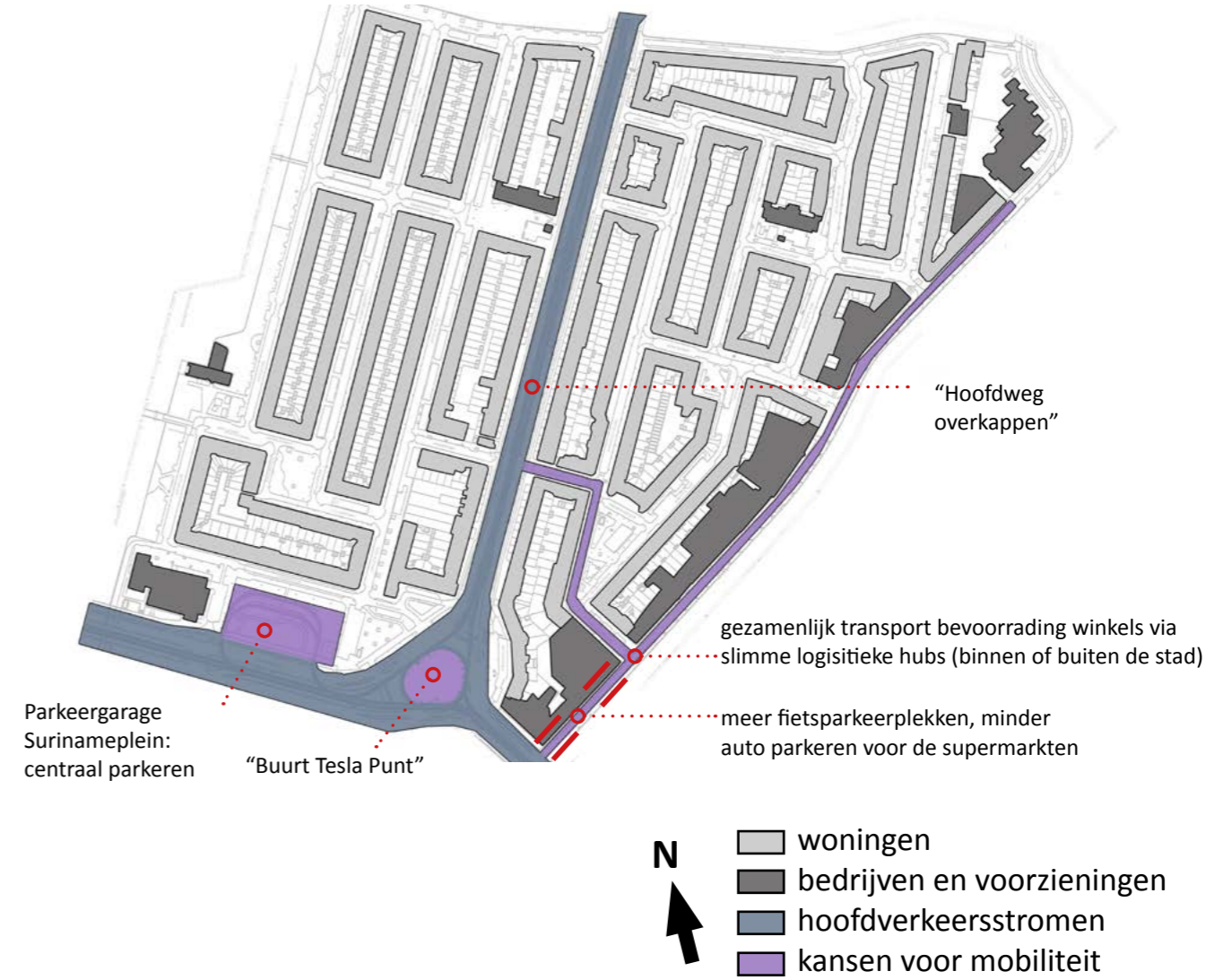
- Het Surinameplein lijkt een losstaand project te worden waarin bredere belangen van de stad een grote rol spelen. De opgave is om de inrichting van het plein duurzaam, groen, klimaatbestendig en leefbaar te maken met inachtneming van de luchtkwaliteit en het behoud van beeldbepalend en beschermd groen (Kaukasische vleugelnootboom).
- Een ambitieuze suggestie van een bewoner is om de Hoofdweg ondergronds te maken of om de tram- en busbaan te laten overkappen met een kas. Het ondergronds aanleggen verbindt de beide delen van de buurt. De bovengronds gewonnen ruimte kan bruikbaar worden gemaakt voor vergroening.
- Er is in de buurt veel interesse voor elektrisch rijden. Kyoto lease is een bekende aanbieder in de buurt die gezamenlijk eigendom van een elektrische auto stimuleert. Een elektrisch buurtwagenvoer kan het duurzaam vervoer met de auto verder stimuleren.
- In Utrecht is in een aantal buurten een elektrische deelautosysteem gestart in combinatie met duurzame opwekking van energie via daken van woningen. Initiatiefnemer Robin Berg van We Drive Solar is op zoek naar andere stedelijke plekken om dit concept te realiseren.
- Voor het parkeren van fietsen en brommers/scooters kunnen meer en consequent ingepaste plekken worden gecreëerd zodat "wildparkeren" op stoepen kan worden voorkomen.
- De tussenruimte tussen de rails van de tramlus op het Surinameplein kan waar mogelijk vergroend worden.

HUIDIGE UITDAGINGEN MOBILITEIT

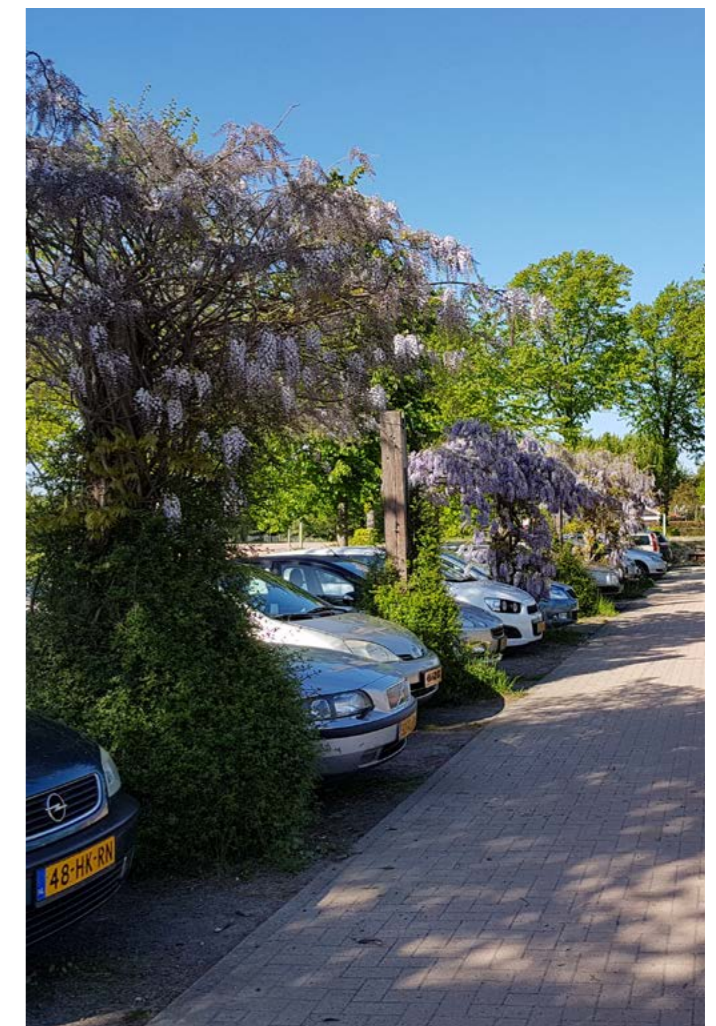
KANSEN VOOR DE MOBILITEIT VAN DE TOEKOMST

VOORBEELDEN GROENPARKEREN EN ALTERNATIEF VERVOER

Herinrichting van bestaande parkeerplaatsen met halfverharding en groen.

SPEELTUINEN

In de buurt zijn zeven speeltuinen. Elke speeltuin heeft een eigen initiatiefgroep. Deze kunnen met elkaar worden verbonden zodat het thema duurzaamheid wordt geïntegreerd in de ontwikkeling van de speeltuinen en de buurt.

- De inrichting van de speeltuinen kan duurzamer door het verminderen van verharding, vergroenen, natuurlijk materiaalgebruik en de keuze voor het type speeltoestellen. Door hier natuurlijk spelen en beleven te introduceren krijgt het een grotere educatieve waarde. Door het vergroenen en het toevoegen van water in speeltuinen kunnen deze een bijdrage leveren aan een klimaatbestendige buurt.
- De verschillende speeltuinen kunnen worden ingericht voor verschillende leeftijden. Grotere speeltuinen kunnen worden onderverdeeld voor verschillende leeftijden. Dit creëert variatie tussen de speeltuinen.
- Veiligheid is een van de aspecten die een grote rol speelt.
- Door speeltuin na speeltuin aan te pakken en deze met veilige routes te verbinden kunnen kinderen bijna letterlijk van plein naar plein springen (bewegwijzering).

Bonaireplein

- Voor dit plein is er al een plan om de speeltuin interessanter te maken voor kleine kinderen. Denk hierbij aan slingerpaden, boomstammen, klimbomen en een andere indeling van het plein.
- Bij het plein, en in andere straten van de buurt, huist de gierzwaluw.
- Het oversteken naar het plein wordt momenteel nog als onveilig ervaren.

Van Renselaerplein

- Buitenschoolse opvang: Borboleta (vlinder) is recent hersteld.
- Er zijn ook drinkwaterpunten aangebracht.

Corantijplein

- Het plein ligt bij de Basisschool Corantijn en is in eigendom van de gemeente.
- Er is vanuit de gemeente subsidie beschikbaar voor duurzame schoolpleinen.
- Twee bomen op het plein zijn ziek en worden gekapt.
- Het hout van deze bomen kan worden gebruikt om speeltoestellen van te maken.

Eén van de voormalige leraren voert dit dergelijke projecten uit (stichting Stadshout).

- Er is een wens om een kinder-denktank te houden voor de inrichting van de speeltuin van scholen.
- Duurzaamheid kan een verbindende factor zijn voor ouders en buurtbewoners om samen te werken rond het Corantijplein.

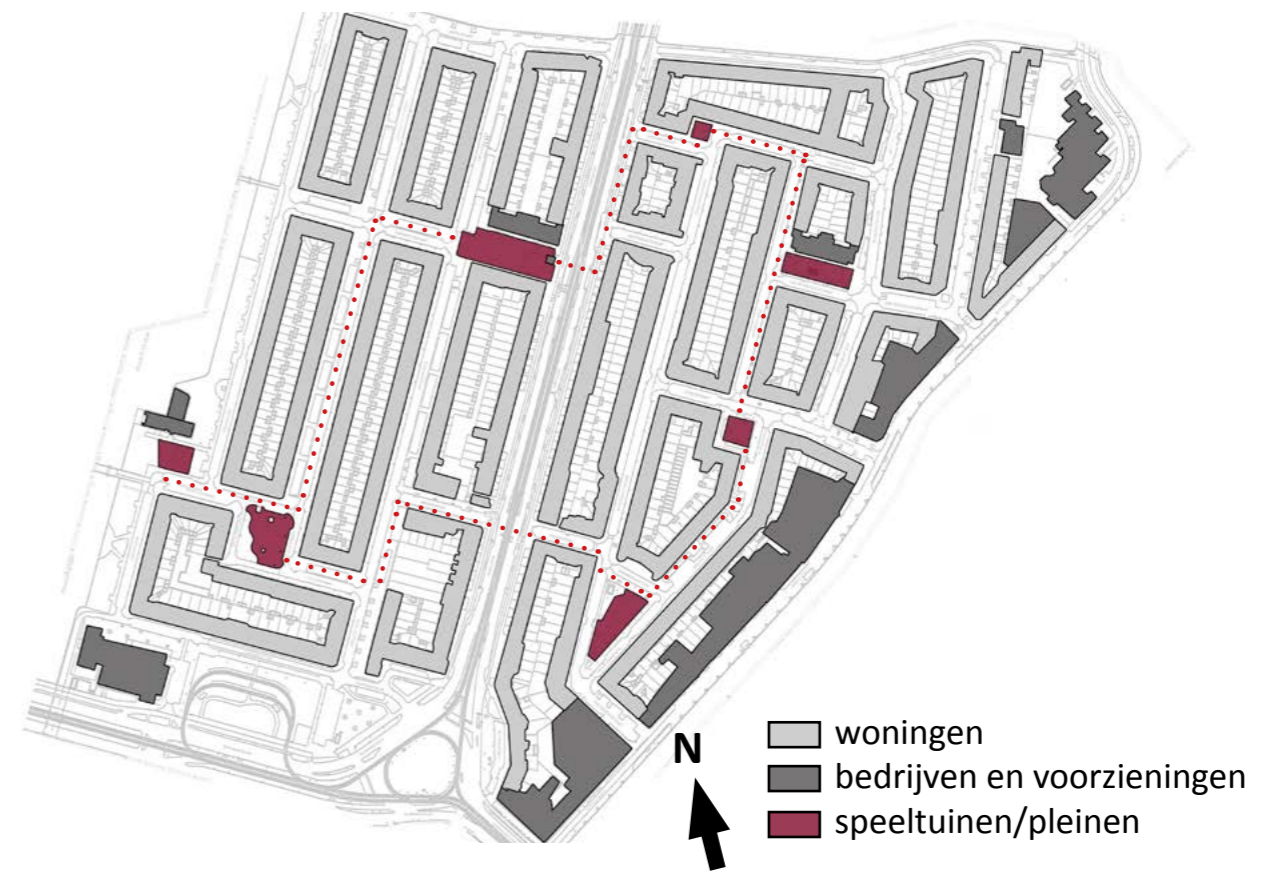
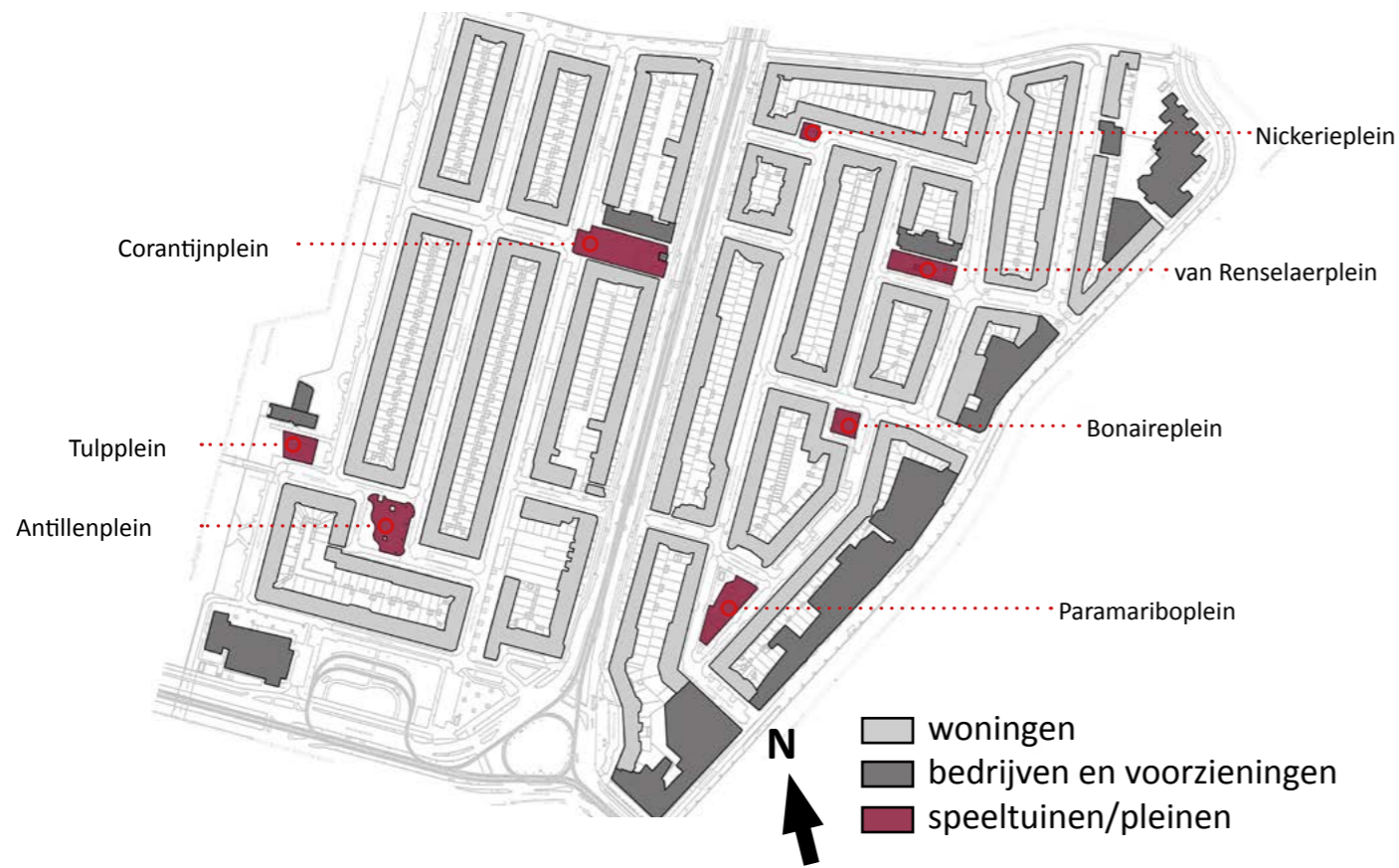
Tulpplein

- Hier kunnen speeltoestellen voor alle leeftijden worden gerealiseerd en deze kunnen worden onderverdeeld naar leeftijdscategorie.
- Speeltoestellen met (regen)water, windenergie kunnen educatieve meerwaarde krijgen door een koppeling te maken met het thema duurzaamheid.
- De Tulp is één van de speeltuinen waarvoor op dit moment wordt geïnteriseerd wat de mogelijkheden zijn. Er kunnen vanuit deze speelplek verbindingen worden gelegd met andere speeltuinen in de buurt.

Locaties speeltuinen/pleinen

“Op een duurzame manier van speelplein naar speelplein springen”

ENERGIENEUTRAAL

Er zijn veel buurtbewoners met kennis van en geïnteresseerd in energieneutraal wonen en leven. Het thema energieneutraal leverde dan ook een enorme oogst aan ideeën op over hoe de woningen in de buurt verduurzaamd kunnen worden. Hierbij spelen meerdere schaalniveaus een rol. Denk hierbij aan zonne-energie voor de hele wijk op de eigen daken (slechts ten dele geschikt), op schuren of collectieve zonnedaken op grote panden in de buurt of bij het havenbedrijf.

- Een gasloze buurt is een opgave die op meer plekken binnen en buiten Amsterdam spelen. Dit vraagt een middellange termijn strategie voor de hele buurt die het haalbaar en mogelijk maakt om bij de vervanging van oude installaties, apparaten en kooktoestellen te kiezen voor gasloos.
- Er kan een warmtenet voor de buurt worden gerealiseerd die wordt gevoed uit restwarmte uit omliggende (industrie)panden en functies. Dit vereist een goede isolatie en andere verwarming van de gebouwen. Veel woningen hebben blokverwarming.
- Goede isolatie van de gebouwen is een belangrijke voorwaarde om tot energie neutrale woningen te komen. Hierbij is het van belang om duurzame materialen te gebruiken die het milieu minder belasten maar ook goed zijn voor de gezondheid en het binnenklimaat van de woningen.
- Er zijn ook acties die bewoners morgen al kunnen doen: denk hierbij aan minder vlees eten, energiebesparende apparaten, LED-verlichting, waterbesparende douche, etc.
- Communicatie en afstemming is cruciaal om de juiste informatie bij de bewoners te brengen. Op meerdere manieren kan communicatie worden ingezet, o.a. via scholen, het buurtoverleg, met voorbeeldprojecten, etc.

Maatregelen om de buurt energieneutraal te maken

- vraagt om participatie (actieve bewoners community en straatambassadeurs)
- voorrang voor voetgangers en fietsers om autogebruik te ontmoedigen (autoluwe of auto-te-gast straten)
- minder hittestress door meer groen in de buurt voorkomt de noodzaak van koeling doormiddel van airconditioners
- duurzame energie: warmteopwekking doormiddel van warmtepompen en warmte uit oppervlakte- en of afvalwater zoals riothermie
- stadslandbouw: zelfvoorzienende voedselproducties leidt tot besparing op transport
- hergebruik van fosfaat en stikstof uit afvalwater voor stadslandbouw
- afvalkringlopen sluiten: buurtbreed composteren en hergebruiken van organisch materiaal

Maatregelen om de woningen energieneutraal te maken

- de woning isoleren: vloer, gevel, ramen en dak
- energiebesparende apparaten en (gezonde) LED-verlichting
- duurzame energie opwekking: zonnepanelen, stadswarmte, afval- en grondwater benutten
- waterbesparende douchekop
- meer groen op, aan en bij de woning zorgt voor minder hittestress
- lokaal voedsel produceren door (gezamenlijke) moestuin en/of lokale inkoop
- composteren organisch afval in eigen tuin of gezamenlijk in de buurt

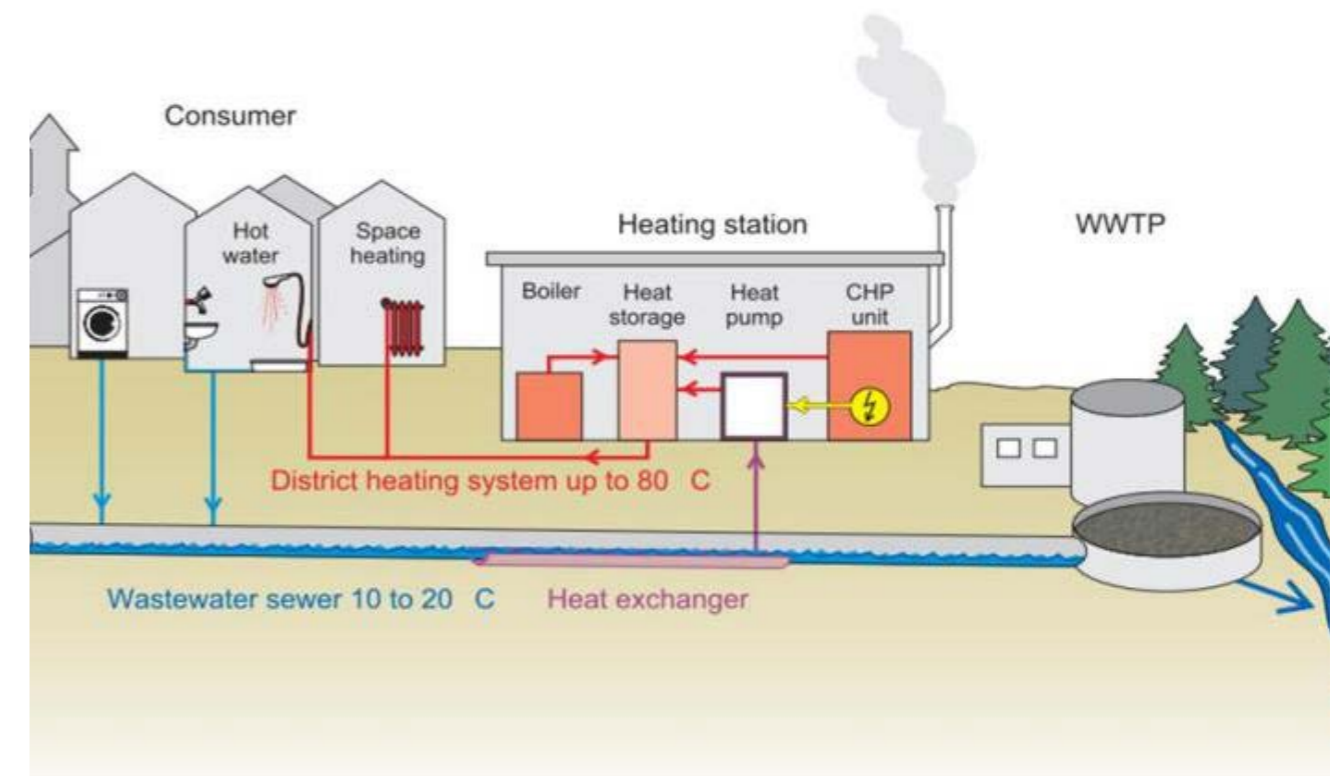
Particuliere woningverduurzaming door na-isolatie van daken.

Zonnepanelen op lege dakoppervlakken van openbare gebouwen bijvoorbeeld via een 'postcoderoos'.

Zonnepanelen op woningen.

Mogelijkheden voor stadsverwarming.

CONCLUSIES & VERVOLG

CONCLUSIES

Kansen voor Amsterdam en de buurt

Het bewonersinitiatief is bij uitstek een kans voor de gemeente Amsterdam om samen met de bewoners een duurzame, klimaatbestendige transitie naar een aantrekkelijke, gezonde en veerkrachtige buurt te starten. De buurt heeft een groeiende groep actieve bewoners, een sociocratisch buurtoverleg en de buurt heeft een relatief jonge bevolking met duurzame wensen.

Bovendien leent de buurt zich goed voor experimenten met vergroening en verduurzaming. De buurt is omringd door water, de straten zijn breed genoeg voor een succesvolle blauwgroen herinrichting en de betrokkenheid en energie van de bewoners biedt een uitstekende basis voor een integrale wijkaanpak.

Aansluiten op Amsterdamse beleidsdoelen

Het initiatief van de bewoners sluit perfect aan op het beleid en de doelstellingen van de gemeente Amsterdam. De gemeente Amsterdam heeft als doel om in samenwerking met bewoners en lokale bedrijven Amsterdam klimaatbestendig in te richten. Bijvoorbeeld met behulp van de netwerkaanpak van Rainproof. Daarnaast wordt aan het vergroenen en het versterken van de biodiversiteit binnen het stedelijke weefsel gewerkt. In het coalitieakkoord 'Amsterdam is van iedereen' is afgesproken dat de gemeente Amsterdam door het sterk vergroenen van de openbare ruimte de stad aantrekkelijker maakt om in te wonen, werken en verblijven. Ook zijn er ambities op het gebied van het circulair inrichten van de stad.

Aanbevelingen op de vijf thema's

Tijdens de ontwerpbijeenkomst zijn vijf thema's besproken: Groeninrichting/water, stadslandbouw/moestuïnen, mobiliteit, speeltuinen en energieneutraal/grijswater circuits

Dit beeld- en inspiratieboek laat voor alle thema's de kansen en uitdagingen zien om de Westindische buurt een "Urban Green Neighbourhood" van Amsterdam te maken. Hierbij de meeste concrete aanbevelingen op rijtje.

Koppeling groenblauwe netwerken

Door zowel groene als blauwe oplossingen te combineren in de herinrichting van straten ontstaat er tegelijk ruimte voor zelfbeheer en een meer klimaatbestendige woonomgeving. Men kan dit bereiken met de volgende ingrepen:

- vergroenen van straten door het vervangen van het niet bruikbare kijkgroen door waardevollere groene speelplekjes, ontmoetings-, zit-, en rustplekken in combinatie met waterberging en koeling.
- groenblauwe verbindingen realiseren tussen bijvoorbeeld de speeltuinen en de Postjeswetering met veilige routes voor jong en oud.
- betrekken van de buurt bij het ontwerp en beheer van de groenblauwe structuren.
- stimuleren en ondersteunen van de bewoners bij de realisatie van groene gevels, geveltuintjes en groene daken op schuren.
- de binnengebieden met gecombineerde parkeerboxen kunnen vergroent worden door toepassing van halfverharding en groene daken.
- bij groot onderhoud en vernieuwing van straten en riolering kan de regenwaterafvoer via het riool stapsgewijs vervangen worden door afvoer via de groenstroken. Het regenwater kan dan zoals in de Erasmusgracht in een Helofytenfilter gezuiverd worden.
- realisatie van een natuurzwembad en strandje aan de Postjeswetering als een groenblauwe icoon van de buurt. Het afgekoppelde regenwater kan in een helofytenfilter gezuiverd worden en gebruikt worden voor het natuurzwembad.
- benutten van kansen voor stadlandbouw en stadstuinieren

Duurzame mobiliteit

Deelauto's en betere oplossingen voor fietsparkeren kunnen de kwaliteit van de buurt verbeteren. Uitdagingen zoals de hoge verkeersdruk en luchtvervuiling zijn opgaven die op een grotere schaal dan de wijk aangepakt moeten worden.

ALLE VIJF THEMA'S GECOMBINEERD: POTENTIES VOOR "THE URBAN GREEN NEIGHBOURHOOD"

Energieneutrale wijk

Voor het energetisch verduurzamen van de woningen is het beschikbaar stellen van kennis en kennisdelen een belangrijk uitgangspunt. Op de middellange termijn kan de wijk getransformeerd worden tot een gasloze wijk met mogelijkheden voor stadsverwarming.

Gezamenlijke aanpak

Projecten in de buurt kunnen integraal, gefaseerd en op verschillende schaalniveaus worden gerealiseerd. Structurele samenwerking tussen bewoners, partners en overheden kan stapsgewijs leiden tot een proeftuin voor de stad (Urban Green Neighbourhood 2017-2025) en past bij het gebiedsgericht werken (gebiedscyclus/G250).

Belangrijk is het ondersteunen van het bewonersinitiatief door middel van: procesondersteuning in onder andere communicatiemiddelen (zoals een online platform voor bewoners), het faciliteren van onderzoek en projectontwikkeling, het mogelijk maken van expertise bijeenkomsten (G250) en voorbeeldprojecten die kunnen worden opgeschaald.

VERVOLG

Dit beeld- en inspiratieboek kan een basis zijn voor de verdere communicatie en uitwerking van de plannen in de Westindische buurt met de betrokken stakeholders.

- N
- woningen
 - bedrijven en voorzieningen
 - huidig groen
 - uitbreiding groen
 - voor- en achtertuinen
 - assen (verkeer en beleving)
 - stadslandbouw
 - mobiliteit (verkeer)
 - speeltuinen

COLOFON

**Westindische buurt in transitie:
op weg naar een duurzame en toekomstbestendige buurt**

juli 2017

Initiatiefnemer: Dineke Huizenga

westindische
buurt **in transitie**

www.westindischebuurtintransitie.nl
info@westindischebuurtintransitie.nl

met financiële bijdrage vanuit de gemeente Amsterdam

✘ Gemeente
✘ Amsterdam
✘

Dit beeld- en inspiratieboek is gemaakt door:

atelier **GROENBLAUW**

Hiltrud Pötz - hiltrudpotz@ateliergroenblauw.nl
Amar Sjaauw en Wa - Windhorst
Jurrian Arnold
Maël Vanhelsuwé

www.ateliergroenblauw.nl

Dit beeld- en inspiratieboek is alleen voor intern gebruik in verband beeldrechten.

